

Jaarverslag 2010

Nr. 20120099/1034

Onderwijsraad
Nassaulaan 6
2514 JS Den Haag
e-mail: secretariaat@onderwijsraad.nl
070 – 310 00 00 of via de website: www.onderwijsraad.nl

Inhoudsopgave

1	Woord vooraf	5
2	Adviseur van minister, parlement en gemeenten	6
3	De raad in 2010	7
4	De activiteiten in cijfers	10

1 Woord vooraf

Het jaarverslag van de Onderwijsraad bestaat uit twee delen: een maatschappelijk verslag in de vorm van een *Jaarboekje* met de titel *Hoe vormt het onderwijs jongeren?* en een administratief verslag. Het hier voorliggende verslag betreft het tweede gedeelte; het dient in samenhang met het *Jaarboekje* te worden bekeken. Op deze wijze tracht de raad zijn werk op hoofdlijnen onder de aandacht te brengen van velen en tegelijkertijd ook de meer gedetailleerde informatie voor geïnteresseerden toegankelijk te houden.

Dit administratieve verslag benoemt slechts de belangrijkste activiteiten van de raad in 2010 en bevat geen bespreking van de uitgebrachte adviezen en verkenningen. Voor wie meer wil weten zijn de volledige adviezen en verkenningen van de raad in te zien op www.onderwijsraad.nl.

2 Adviseur van minister, parlement en gemeenten

De Onderwijsraad is een onafhankelijk adviesorgaan van de regering, opgericht in 1919. De raad adviseert – gevraagd en ongevraagd – de ministers van OCW (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) en van ELI (Economische Zaken, Landbouw en Innovatie). Ook de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal kunnen om advies vragen. Gemeenten kunnen in speciale gevallen van lokaal onderwijsbeleid (bijvoorbeeld huisvesting van scholen) een beroep doen op de raad.

Deskundig, eigentijds en onafhankelijk

De raad adviseert over alle aspecten en vormen van onderwijs en leren voor kinderen, jongeren en volwassenen. Waar liggen interessante mogelijkheden voor onderwijs (binnen en buiten de instellingen) en wat is de beste manier om die te benutten? Wat is daarbij de rol van de overheid of van andere partijen in en rond de onderwijswereld?

De expertise binnen de raad en de staf zorgt ervoor dat welk onderwerp ook aan de orde is, er vanuit verschillende invalshoeken naar wordt gekeken. Raadsleden zijn afkomstig uit alle sectoren van het onderwijs of hebben daarmee een bijzondere band. Verschillende disciplines zijn vertegenwoordigd, bijvoorbeeld onderwijskunde, economie, rechten en organisatiekunde. Ook betreft de raad de internationale dimensie bij de adviezen. Tot slot zijn expertise en meningen van anderen van groot belang: de raad wil nadrukkelijk verder kijken dan de eigen deskundigheid. Daarom organiseert hij regelmatig seminars en heeft hij op zijn website een discussieplaats.

De Onderwijsraad levert met een deskundige inbreng en een eigentijdse visie een bijdrage aan discussies over onderwijs en onderwijsbeleid. Dat de raad daarbij een onafhankelijke koers vaart, spreekt voor zich. De achtergrond van de raadsleden staat daarvoor garant. Zij zijn afkomstig uit verschillende geledingen van de maatschappij en worden door de regering benoemd op grond van hun wetenschappelijke kennis, praktijkervaring in het onderwijs of maatschappelijke bijdrage. De benoeming is op persoonlijke titel en de leden vertegenwoordigen geen belangengroepen.

Werkwijze van de raad

Ieder jaar doet de raad voorstellen voor het eigen *Werkprogramma*. De minister voegt hieraan haar adviesonderwerpen toe en stelt het programma vast. Daarna biedt zij het de beide Kamers der Staten-Generaal aan, op Prinsjesdag. Het parlement kan adviesvragen aan het *Werkprogramma* toevoegen. Het programma geeft een globaal beeld van de onderwerpen die aan de orde komen; in de loop van het jaar worden de adviesvragen en de tijdsplanning ingevuld. Onder invloed van de actualiteit kunnen adviesonderwerpen worden ingetrokken of juist toegevoegd.

De raad komt in de regel om de vier weken plenair bijeen, vooral om adviezen en verkenningen vast te stellen. Speciale commissies, door de raad ingesteld, bereiden de adviezen voor. Een advies is de behandeling van een concrete vraag, die meestal leidt tot aanbevelingen die op de kortere termijn kunnen worden doorgevoerd. Een verkenning is meer agendavormend en behandelt een bepaalde ontwikkeling in het onderwijs vanuit een langetermijnperspectief. De raad neemt in een verkenning meestal (nog) geen standpunt in, maar draagt onderwerpen aan die zich lenen voor advisering. Alle publicaties van de raad zijn te vinden op de website: www.onderwijsraad.nl.

3 De raad in 2010

Politiek-bestuurlijke context

Het beleidsprogramma *Samen werken, samen leven* van het kabinet-Balkenende IV is gebaseerd op zes pijlers. Onderwijs vormt een belangrijk element van een aantal van deze pijlers. Binnen de pijler *Een innovatieve, concurrerende en ondernemende economie* is daarbij onderwijs vooral van belang als voorwaarde voor het in stand houden van onze welvaart. Binnen de pijler *Sociale samenhang* ligt het accent op de sociale functie van onderwijs.

Het beleidsprogramma definieert bij iedere pijler een aantal doelstellingen voor de kabinetsperiode 2010-2011. De volgende van deze doelstellingen hebben betrekking op onderwijs.

- (11) Hoger onderwijs met meer kwaliteit en minder uitval.
- (37) Verhogen van de kwaliteit van onderwijs onder meer door basis-, voortgezet- en beroepsonderwijs naadloos op elkaar en op het hoger onderwijs aan te laten sluiten.
- (38) Voldoende gekwalificeerd onderwijspersoneel, nu en in de toekomst.
- (39) Het realiseren van een sluitend systeem voor kinderopvang voor 0-4 jarigen (inclusief VVE).
- (40) Het fors uitbreiden van het aantal brede scholen.
- (41) Een maatschappelijke stage voor alle leerlingen in het voortgezet onderwijs.
- (42) Het geleidelijk invoeren van gratis schoolboeken in het voortgezet onderwijs.
- (73) Alle jongeren tot 18 jaar raken actief of passief vertrouwd met cultuur en kunstvormen en met de Nederlandse geschiedenis.

In voorgaande jaren heeft de raad verschillende adviezen uitgebracht die aansloten bij deze doelstellingen, in 2010 heeft de raad enkele adviezen uitgebracht die nauw aansluiten bij dit beleidsprogramma van het kabinet. Zo bracht de raad bij doelstelling 37 het advies *Vroeg of laat* uit en bij doelstelling 39 het advies *Naar een nieuwe kleuterperiode in de basisschool*.

Opgemerkt moet worden dat het kabinet-Balkenende IV in 2010 lange tijd demissionair heeft gefunctioneerd. Op 20 februari 2010 bood minister-president Balkenende aan de Koningin het ontslag aan van de ministers en staatssecretarissen van de PvdA. Op 9 juni 2010 vonden vervroegde Tweede Kamerverkiezingen plaats en op 14 oktober trad het kabinet Rutte -Verhagen aan.

Door de Tweede Kamer werden aan de raad vijf adviezen gevraagd.

De raad

2010 was het tweede jaar van de raadsperiode 2009-2010. De raad bestond dat jaar uit twaalf personen. De samenstelling van de raad was als volgt:

Voorzitter:	
prof. dr. A.M.L. van Wieringen	Hoogleraar onderwijskunde, Universiteit van Amsterdam
Leden:	
prof. dr. R.J. Bosker	Hoogleraar pedagogische wetenschappen en onderwijskunde, Rijksuniversiteit Groningen
prof. dr. G.T.M. ten Dam (plaatsvervangend voorzitter)	Hoogleraar onderwijskunde en rector Instituut voor de Lerarenopleiding, Universiteit van Amsterdam
drs. C.J. Drenthe	Lid college van bestuur Stichting LMC, Rotterdam
drs. F. Bont MPM	Directiesecretaris Koninklijke Horeca Nederland
prof. dr. L. Borghans	Hoogleraar arbeidseconomie en sociaal beleid aan de Universiteit Maastricht
prof. dr. F.A. van der Duyn Schouten	Hoogleraar operations research Universiteit van Tilburg
mr. L.K. Geluk	Ex-wethouder Jeugd, Gezin en Onderwijs bij de Gemeente Rotterdam en voorzitter van het college van bestuur van het ROC Midden Nederland
drs. B. Kamphuis	Voorzitter college van bestuur Alpha College
drs. J.M. Reijman	Algemeen directeur Laurentius Stichting voor katholiek primair onderwijs te Delft
dr. J. Snippe MBA	Lid college van bestuur Hogeschool INHOLLAND
prof. mr. P.P.J. Zoontjes	Hoogleraar onderwijsrecht, Universiteit van Tilburg
Secretaris:	
drs. A. van der Rest	

De raad vergaderde in 2010 tienmaal plenair. De elfde raadsvergadering was een tweedaagse vergadering (9 en 10 september) en vond plaats op een bijzondere locatie in Nederland.

Het bureau van de raad

De Onderwijsraad wordt inhoudelijk en facilitair ondersteund door het secretariaat. Aan het hoofd staat de directeur, die tevens secretaris is van de raad. Hij werkt samen met een inhoudelijke staf en een afdeling Algemene Zaken. De staf bestaat uit mensen met verschillende achtergronden: onderwijskundigen, juristen, een econoom, een psycholoog, een sociaal geograaf, enzovoort. Deze brede deskundigheid zorgt ervoor dat ook de staf de adviesonderwerpen vanuit verschillende invalshoeken kan behandelen. In het afgelopen jaar zijn door vertrek van 3 medewerkers vacatures ontstaan binnen de inhoudelijke staf. Met de benoeming van Evelien Dankert, René Flipppo en Myra Keizer is inmiddels in deze vacatures voorzien. Het totaal aantal medewerkers verbonden aan het bureau bedraagt momenteel twintig.

De bureaumedewerkers hebben, zoals elk jaar, niet alleen de inhoudelijke voorbereiding van de adviezen verzorgd, maar ook de bijbehorende seminars, discussiebijeenkomsten en jubileumactiviteiten.

De secretaris van de Onderwijsraad was lid van het bestuur van EUNEC (European Network of Education Councils). EUNEC is het netwerk van samenwerkende onderwijsraden in Europa, dat is opgezet om te komen tot onderlinge informatie-uitwisseling over onderwijsontwikkelingen in de aangesloten landen en het formuleren van gezamenlijke standpunten over afspraken die binnen de instituties van de Europese Unie worden gemaakt en van invloed zijn op het nationale onderwijsbeleid.

In 2010 is door de medewerkers van de afdeling Algemene Zaken een belangrijke bijdrage geleverd. De eerste concrete stappen in het kader van een duurzame bedrijfsvoering zijn gezet. De raad ging over op e-readers voor het lezen van de vergaderstukken, afvalscheiding is geïntroduceerd en er is een begin gemaakt met het inkopen van biologische etenswaren. Daarnaast is begonnen met het bevorderen van het milieubewustzijn bij de medewerkers.

In dit jaar is de bhv-organisatie verder geprofessionaliseerd: het aantal bhv'ers is uitgebreid, er is een extra interne brandtrap voor de bovenste etage gekomen en er zijn evac chairs en portofoons aangeschaft. Van meet af aan was het de bedoeling de Onderwijsergoedsite inhoudelijk uit te bouwen door naast de adviezen van de Onderwijsraad materiaal van andere partijen op te nemen. In 2010 hebben de Inspectie van het Onderwijs en het Nationaal Onderwijsmuseum aangegeven graag mee te gaan doen; men stelde respectievelijk de onderwijsverslagen en beeldmateriaal ter beschikking. De samenwerking tussen genoemde partijen kreeg dit jaar vorm.

Het interactief werken van de staf, het publiceren van artikelen in vaktijdschriften en werkbezoeken, zijn in 2010 gecontinueerd. Ook houdt de staf een aantal kennisgebieden bij, om te zorgen voor een optimale kennisdeling. Deze lijn zal in 2011 verder worden uitgewerkt.

De samenstelling van het secretariaat op 31 december 2010 was als volgt:

Directeur:

drs. Adrie van der Rest

Voorlichter:

drs. Cindy Rouwhorst

Coördinerend stafmedewerker:

dr. ir. Simone de Bakker-Löhner

Stafmedewerkers:

dr. Mirjam Bakker

Evelien Dankert Msc

mr. Rene Flippo

dr. Myra Keizer

mr. Cees van Leest

dr. Judith Soons

dr. Kathleen Torrance

dr. Ib Waterreus

dr. Anneke de Wolff

Algemene Zaken:

drs. Maria Gresnigt-Bakx (hoofd)

drs. Paula van den Berg (documentalist)

Hans Danner (facilitair medewerker)

Marion Niessen (managementassistente)

Corrie van Leeuwen-Harkes (facilitair medewerkster)

drs. Meile Tamminga (editor/webmaster/office-assistant)

Elisabeth Tjin-Chin Fon Jie (office manager)

Financiële Zaken:

Wil Kortenbach

4 De activiteiten in cijfers

Adviesproducten

De raad kent vijf soorten producten: adviezen, verkenningen, studies, seminars en adviesondersteunende presentaties en artikelen.

De raad bracht in 2010 vijftien adviezen en negen studies uit.¹ Deze adviezen komen slechts voor een deel overeen met de in het *Werkprogramma 2010* voorziene adviezen. In dit programma staan negen onderwerpen genoemd. Van deze negen is het onderwerp *Versterking van mbo-karakteristieken* in de vorm van het conceptadvies *Partnerschap* wel voorbereid maar niet uitgebracht, mede als gevolg van het uitblijven van de adviesvraag, het onderwerp *Hoger beroepsonderwijs in perspectief* niet ter hand genomen omdat hierover geen adviesvraag aan de raad is voorgelegd, met de voorbereiding van het adviesonderwerp *De rol van onderwijs bij het overdragen van extrafunctionele kennis en vaardigheden* (soft skills) is in samenwerking met de Vlaamse Onderwijsraad gestart; echter de werkzaamheden zijn getemporeerd toen bleek dat er vooralsnog geen adviesvraag zou volgen. De adviesonderwerpen *Excellente scholen en leraren* en *Onderwijs en vorming* zijn wel in 2010 uitgewerkt, maar pas in 2011 gepubliceerd.

Van het programma van 2010 zijn vier onderwerpen volgens planning voorbereid en uitgebracht: *Uitgebreid onderwijs*, *Verzelfstandiging II*, *Een diploma van waarde* en de *Kleuteronderwijsperiode*. Drie van de in 2010 uitgebrachte adviezen waren onderwerpen uit het *Werkprogramma 2009* (*Ontwikkeling en ondersteuning van onderwijs*, *De school en leerlingen met gedragsproblemen* en *Ouders als partners*). Verder adviseerde de raad tweemaal ongevraagd (*Kleuteronderwijsperiode*, *Maatschappelijk voorhoedeprogramma*) en zesmaal over vragen die buiten het adviesprogramma om aan de raad werden voorgelegd (*Vroege selectie*, *Verzelfstandiging I*, *Het recht op toelating nogmaals bezien*, *Diplomaregister*, *Toezicht en bekostiging bij nieuwe schoolstichting*, *Kwaliteit speciaal onderwijs*).

De raad heeft twaalf seminars/panels georganiseerd. Er zijn zeventien presentaties verzorgd: veertien door voorzitter en leden van de raad en drie door de staf. Door stafleden zijn vijf artikelen geschreven over door de raad uitgebrachte adviezen. Deze artikelen zijn gepubliceerd in de vakpers.

Activiteiten van de raad

In het regulier overleg met de Vaste Kamercommissie voor Onderwijs van de Tweede Kamer op 20 mei 2010 zijn de adviesonderwerpen voor het *Werkprogramma 2011* aangedragen door het Ministerie van OCW en door de Onderwijsraad aan de orde gekomen. De Tweede Kamer heeft zelf bij deze gelegenheid eveneens diverse adviesonderwerpen voor het *Werkprogramma 2011* naar voren gebracht: onder meer een adviesvraag over hoe de bestaande onderwijspraktijk stapsgewijs kan worden verbeterd.

¹ Een deel van de studies is alleen gepubliceerd op de website van de raad.

Tabel 1: Overzicht publicaties Onderwijsraad in 2010

27 januari	Advies	<i>Ontwikkeling en ondersteuning van onderwijs</i>
27 januari	Studie	<i>Verschuiving in de onderwijsondersteuning</i>
27 januari	Studie	<i>Verschuiving in de onderwijsondersteuning- appendix</i>
15 februari	Advies	<i>De school en leerlingen met gedragsproblemen</i>
15 februari	Studie	<i>Literatuurstudie omgang met zorgleerlingen met gedragsproblemen</i>
17 februari	Advies	<i>Ouders als partners</i>
8 maart	Advies	<i>Vroeg of laat</i>
8 maart	Studie	<i>Inventarisatie initiatieven rond vroegselectie</i>
11 mei	Advies	<i>Verzelfstandiging in het onderwijs I</i>
26 mei	Advies	<i>Naar een nieuwe kleuterperiode in de basisschool</i>
26 mei	Studie	<i>Onderwijs en opvang voor jonge kinderen</i>
1 juni	Studie	<i>De Onderwijsraad over toegankelijkheid en gelijke kansen</i>
18 juni	Advies	<i>Het recht op toelating nogmaals gezien</i>
6 juli	Advies	<i>Diplomaregister</i>
23 juli	Advies	<i>Toezicht en bekostiging bij nieuwe schoolstichting</i>
13 oktober	Advies	<i>Een diploma van waarde</i>
13 oktober	Studie	<i>De waarde van Nederlandse diploma's</i>
29 oktober	Advies	<i>Boeddhisme als richting</i>
11 november	Advies	<i>Wetsvoorstel kwaliteit speciaal en voortgezet onderwijs</i>
23 november	Advies	<i>Verzelfstandiging in het onderwijs II</i>
23 november	Studie	<i>De waarde van bestuurlijke schaal</i>
15 december	Advies	<i>Uitgebreid onderwijs</i>
15 december	Studie	<i>Literatuurstudie Uitgebreid onderwijs</i>
15 december	Advies	<i>Een onderwijsprogramma met maatschappelijke voorhoedes</i>
15 december	Studie	<i>Rapportage omnibusonderzoek 'extra activiteiten'</i>

Tabel 2: Overige publicaties van de raad

16 maart 2010	<i>Jaarboekje 2009 : Wat doet ù voor het onderwijs?</i>
7 april 2010	<i>Nieuwsbrief</i>
30 juni 2010	<i>Nieuwsbrief</i>
1 januari 2011	<i>Werkprogramma 2011</i>

Tabel 3: Panels, seminars en conferenties door de raad georganiseerd

9 februari	minisymposium over advies Zorg Voortgezet onderwijs en gedragsproblemen (954)
23 februari	rondetafelgesprek Maatschappelijk Programma
5 maart	panel over kleuteronderwijs
10 maart	klankbordgroep AVS over kleuteronderwijs
4 juni	panel over uitgebreid onderwijs
11 juni	panel over waardevastheid van diploma's
18 juni	seminar over organisatievormen en externe krachten
27 augustus	panel met onderwijsveld over advies partnerschap
27 augustus	panel met bedrijfsleven over advies partnerschap
3 september	panel met LerarenKamer over excellente leraren
23 september	panel met leden NIME over excellente leraren
8 oktober	panel over excellente leraren
15 oktober	panel met NVOR over verzelfstandiging 2
26 november	panel over onderwijs en vorming

Tabel 4: Persberichten 2010

17 februari	<i>School heeft baat bij ouder-ouderverband</i>
8 maart	<i>Onderwijsraad: nieuwe doorstroomvoorzieningen nodig</i>
26 mei	<i>Onderwijsraad wil kleuterperiode van de basisschool uitbreiden</i>
13 oktober	<i>Een diploma heeft vertrouwen nodig</i>
23 december	<i>Geert ten Dam nieuwe voorzitter Onderwijsraad</i>

Tabel 5: Door de raad georganiseerde pers- en publieksbijeenkomsten*

27 januari	Briefing en aanbieding advies <i>Ontwikkeling en ondersteuning van onderwijs</i> aan de Tweede Kamer
17 februari	Briefing en aanbieding advies <i>Ouders als partners</i> aan de Tweede Kamer
8 maart	Briefing en aanbieding advies <i>Vroeg of laat</i> aan de Tweede Kamer
11 mei	Rondetafelbijeenkomst met pers i.v.m. publicatie advies <i>Verzelfstandiging in het onderwijs I</i>
26 mei	Bijeenkomst Montessorischool Delft i.v.m. publicatie <i>Naar een nieuwe kleuterperiode in de basisschool</i>
13 oktober	Briefing en aanbieding advies <i>Een diploma van waarde</i> aan de Tweede Kamer
23 november	Briefing en aanbieding advies <i>Verzelfstandiging in het onderwijs II</i> aan de Tweede Kamer
* Bijeenkomsten voor persvertegenwoordigers en andere genodigden met aansluitende toelichting en discussie	

Externe communicatie van de raad vindt voor een groot deel plaats door de publicatie van adviezen en studies. Daarnaast was in 2010 sprake van de volgende communicatie-activiteiten:

- de publicatie van het *Jaarboekje 2009*, het *Jaarverslag 2009*, en het *Werkprogramma 2011 (op de website)*;
- twee nieuwsbrieven;
- vier persberichten;
- twee persbijeenkomsten; en
- overige activiteiten als interviews met voorzitter en leden van de raad en debatten over de betrokkenheid van maatschappelijke voorhoedes bij het onderwijs.

Op grond van deze communicatieactiviteiten zijn adviezen van de raad 29 keer vermeld in de Handelingen der Staten-Generaal, 95 keer in Kamerstukken en 3 keer in Kamervragen.

De aandacht van de media voor adviezen van de raad staat vermeld in tabel 6.

Tabel 6: Totale vermelding in schriftelijke media in 2010

	Eerste kwartaal	Tweede kwartaal	Derde kwartaal	Vierde kwartaal	Totaal
Adviezen 2011	0	0	3	9	12
Adviezen 2010	123	280	52	73	528
Adviezen 2009	35	8	0	5	48
Adviezen 2008	20	1	2	9	32
Adviezen 2007 en eerder	24	6	10	3	43
Totaal	202	295	67	99	663

In het eerste kwartaal krijgen vooral de adviezen *Ouders als partners* (over ouderbetrokkenheid in het onderwijs) en *Vroeg of laat* (over de vraag of Nederland zijn leerlingen niet te vroeg selecteert voor het vervolgonderwijs) aandacht. Ook is er nog enige aandacht voor het advies *Naar doelmatiger onderwijs* (2009). De meeste aandacht gaat in 2010 echter uit naar het advies *Naar een nieuwe kleuterperiode in de basisschool* (220 meldingen in de geschreven media, ruim 140 tweets, uitgebreide berichtgeving op radio en televisie). Het advies is in de aanloop naar de verkiezingen voor de Tweede Kamer gepresenteerd en kon mede daardoor op veel belangstelling rekenen. Dat het thema veel mensen heeft geraakt, bleek ook uit de vele publieksreacties die wij ontvingen via de website (17) en per e-mail (ca 26), en de vele discussies op online-fora, ingezonden brieven in

kranten en het aantal hoofdredactionele commentaren over het onderwerp. De twee standpunten zijn alom aanwezig (men is het eens: 'mijn kind van 3 zou graag vandaag beginnen'; of oneens met de raad: 'laat kinderen spelen'. De totale aandacht in de media voor de adviezen van de raad was dit jaar met 663 groter dan vorig jaar (586).

Tabel 7: Totale vermelding in schriftelijke media in 2010 per advies					
	Eerste kwartaal	Tweede kwartaal	Derde kwartaal	Vierde kwartaal	Totaal
Lustrum	21				21
<i>Ontwikkeling en ondersteuning van onderwijs</i>	2	2	1		5
<i>De school en leerlingen met gedragsproblemen</i>	7	2			9
<i>Ouders als partners</i>	37	8	2	2	49
<i>Literatuurstudie omgang met zorgleerlingen met gedragsproblemen</i>				1	1
<i>Vroeg of laat</i>	45	12	2	1	60
<i>Verzelfstandiging in het onderwijs I</i>		3	1	1	5
<i>Naar een nieuwe kleuterperiode in de basisschool</i>		220	20	6	246
<i>Het recht op toelating nogmaals bezien</i>		1	4	2	7
<i>Toezicht en bekostiging bij nieuwe schoolstichting</i>			5	2	7
<i>Een diploma van waarde</i>			1	21	22
<i>Verzelfstandiging in het onderwijs II</i>		1	3	4	8
<i>Uitgebreid onderwijs</i>				3	3
<i>Een onderwijsprogramma met maatschappelijke voorhoedes</i>		15		3	18
Overige	11	16	13	27	67
Totale vermelding adviezen 2010	123	280	52	73	528

Tabel 8: Presentaties	
10 februari	Discussiant tijdens symposium van de SER over "Vroegselectie", prof.dr. Fons van Wieringen (voorzitter)
3 maart	Inleiding over "Organisatie, stakeholders en pedagogisch project in het MBO", ROC Nova College, Haarlem, prof.dr. Fons van Wieringen (voorzitter)
11 maart	Lezing Scholingsdag BKO/AOB over "Ontwikkelingen in onderwijs, nu en in de toekomst", Koning Willem I College, 's-Hertogenbosch, prof.dr. Fons van Wieringen (voorzitter)
17 maart	Inleiding Ambachtsschool, buurthuis of ROC?, bijeenkomst Raden van Advies, ROC Mondriaan, prof.dr. Fons van Wieringen (voorzitter)
19 maart	Presentatie advies Vroeg of laat tijdens bijeenkomst Een soepeler overstap van po naar vo, georganiseerd door APS, dr. Peter Gramberg (stafmedewerker)
1 april	Lezing "ROC's : vasthouden van de centrumpositie", ROC Eindhoven, prof.dr. Fons van Wieringen (voorzitter)
14 april	Lezing "Ontwikkeling en benutting van talenten", Hogeschool Windesheim, Zwolle, prof.dr. Fons van Wieringen (voorzitter)
20 april	Presentatie "The path to higher professional education" te Rotterdam in het kader van het bezoek aan Nederland van Bob Schwartz (Dean Harvard Graduate School of Education) en Nancy Hoffman (Vice-President Youth Transitions) uit de Verenigde Staten, mr. Cees van Leest (stafmedewerker)
28 april	Inleiding over Naar doelmatiger onderwijs tijdens debat Productiviteit in het Onderwijs, SBO, De Hermitage Amsterdam, drs. Adrie van der Rest (secretaris-directeur)
28 april	Toespraak Notities bij het afscheid van Cees Tetteroo, voorzitter ROC Eindhoven, prof.dr. Fons van Wieringen (voorzitter)
17 mei	Lezing Zelfbewuster Onderwijs tijdens Windesheim-lezing, prof.dr. Fons van Wieringen (voorzitter)
27 mei	Presentatie verkenning Ontwikkelingsrichtingen voor het middelbaar beroepsonderwijs en advies De weg naar de hogeschool aan Ministerie van OCW, drs. Adrie van der Rest (secretaris), mr. Cees van Leest (stafmedewerker)
27 mei	Rondetafelgesprek Interactum pabo's over advies Naar doelmatiger onderwijs, prof.dr. Geert ten Dam (raadslid)
7 juni	Toelichting advies Naar een nieuwe kleuterperiode in de basisschool aan MT OCW, prof. dr. Fons van Wieringen (voorzitter), prof. dr. Roel Bosker (raadslid), drs. Adrie van der Rest (secretaris-directeur)
17 juni	Toelichting advies Naar een nieuwe kleuterperiode in de basisschool en werkwijze

Tabel 8: Presentaties	
	Onderwijsraad tijdens Bestuursbijeenkomst CBE, Amsterdam, mevrouw Joke Reijman (raadslid)
25 juni	Dagvoorzitter conferentie OCW/PBT over Effectieve Innovatie te Den Haag, prof. dr. Fons van Wieringen (voorzitter)
25 juni	Presentatie Naar een nieuwe kleuterperiode in de basisschool, dr. Ib Waterreus, stafmedewerker, tijdens de Onderwijsresearchdagen
5 juli	Toelichting advies Naar een nieuwe kleuterperiode in de basisschool aan ministerie van OCW, dr. Ib Waterreus, drs. Maaïke Beuving (stafmedewerkers)
26 augustus	Een hogeschool die zichzelf kent, prof.dr. Fons van Wieringen (voorzitter)
6 september	Lezing tijdens opening van het academisch jaar van de Universiteit voor Humanistiek, Pieterskerk, Utrecht, prof.dr. Fons van Wieringen (voorzitter)
8 september	Voorzitter jury Nationale Alfabetiseringsprijs, prijsuitreiking in 's-Hertogenbosch, prof.dr. Fons van Wieringen (voorzitter)
15 september	Jurylid verkiezing Leraar van het jaar 2010 - PO georganiseerd door SBL te Amersfoort, mevrouw Joke Reijman (raadslid)
22 september	Inleiding Versterking van relaties met en tussen ouders op school, mr.dr. Pieter Huisman (stafmedewerker)
15 december	Discussiebijeenkomst over de socialiserende taak van scholen en de waarborgfunctie van de overheid (georganiseerd door Inspectie van het Onderwijs), prof.dr. Geert ten Dam (raadslid)

Tabel 9: Artikelen	
Kathleen Torrance, stafmedewerker	<i>Volwassenenonderwijs</i> , Thema, jaargang 2010, nr. 1
Maaïke Beuving en Ib Waterreus, stafmedewerkers	<i>Advies Examens in het vmbo</i> , Examens, maart 2010, nr. 1
Ib Waterreus, stafmedewerker	<i>De gevolgen van de economische crisis voor het HO</i> , Thema, 2010, nr. 1
Fons van Wieringen, voorzitter	<i>Presentatie in project Onderwijs = Kunst</i> , NTOR, 2011, nr. 1
Cees van Leest, stafmedewerker	<i>Ontwikkeling en ondersteuning in het onderwijs</i> , NTOR, 2010, nr. 2
Kathleen Torrance, stafmedewerker	<i>De school en leerlingen met gedragsproblemen</i> , Remediaal, 2009-2010, nr. 6